GSK S1 01

সংস্কৃত সাহিত্যৰ ইতিহাস আৰু নীতিশিক্ষামূলক কথা

প্ৰথম ষান্মাসিক

সংস্কৃত

খণ্ড ঃ ১

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

বিষয় বিশেষজ্ঞ মণ্ডলী

অধ্যাপিকা মঞ্জুলা দেৱী, সংস্কৃত বিভাগ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়

অধ্যাপিকা সুদেষ্ণা ভট্টাচার্য, সংস্কৃত বিভাগ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়

ড° ইন্দিৱা শইকীয়া বৱা, সংস্কৃত বিভাগ, প্রাগজ্যোতিষ কলেজ

সমন্বয়ৱক্ষী ঃ ড° ইন্দ্রানী ডেকা, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৱাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

প্রস্তুতি গোটৱ সদস্য

অধ্যায়	অৱিহণা যোগাইছে
১-৭	ড° ইন্দ্রানী ডেকা কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৱাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

সম্পাদনা ঃ

সম্পাদনা ঃ ড° ভাৱতী গোস্বামী, সংস্কৃত বিভাগ, বি বৰুৱা কলেজ

গাঁথনিক সম্পাদনা ঃ ড° ইন্দ্রানী ডেকা, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৱাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

প্রথম প্রকাশ ঃ জুন, ২০১৭, পুনমুর্দ্রণ ঃ এপ্রিল ২০১৮

Copyright © Krishna Kanta Handiqui State Open University

This Self Learning Material (SLM) of the Krishna Kanta Handiqui State Open University is made available under a Creative Commons Attribution-Non Commercial-Share Alike 4.0 License (international): http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৱাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৱ হৈ পঞ্জীয়কৱ দ্বাৱা মুদ্রিত আৰু প্রকাশিত।

মুখ্য কার্যালয় ঃ পাটগাওঁ, ৱাণী গেট, গুৱাহাটী-৭৮১০১৭

উপমুখ্য কার্যালয় ঃ হাউচফেড কমপ্লেক্স, দিচপুৱ, গুৱাহাটী - ৭৮১০০৬

Web : www.kkhsou.in

এই শিক্ষণ সামগ্রী প্রস্তুতিৱ বাবে আর্থিক অনুদান আগবঢ়োৱা
দূৱ শিক্ষা ব্যুৰো, বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগৱ ওচৱত বিশ্ববিদ্যালয় কৃতজ্ঞ।

পাঠ্যবিষয়ৰ পৰিচয় ঃ সংস্কৃত সাহিত্যৰ ইতিহাস আৰু নীতিশিক্ষামূলক কথা

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ে আগবঢ়োৱা ষান্মাসিক পদ্ধতিৰ স্নাতক পাঠ্যক্রমৰ ঐচ্ছিক আৰু প্রধান সংস্কৃত বিষয়ৰ প্রথম পাঠ্যবিষয়ৰ বাবে এই পাঠখিনি প্রস্তুত কৰা হৈছে। এই পাঠ্য বিষয়টিত সংস্কৃত সাহিত্যৰ ইতিহাস আৰু নীতিকথাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে। সেয়ে এই পাঠ্য বিষয়ৰ নামকৰণ কৰা হৈছে এনেদৰে - 'সংস্কৃত সাহিত্যৰ ইতিহাস আৰু নীতি শিক্ষা মূলক কথা'। মন কৰিবলগীয়া যে এই পাঠ্যবিষয়টি দুটা খণ্ডত ভাগ কৰা হৈছে আৰু ইয়াত সর্বমুঠ ১৪ টা অধ্যায় আছে।

এই পাঠ্য বিষয়টিৰ প্রথম খণ্ডত সাতটা (৭) অধ্যায় আছে। পাঠ্যবিষয়ৰ প্রথম খণ্ডৰ অধ্যায়সমূহক এনেদৰে নামকৰণ কৰা হৈছে- (১) ৰামায়ণ (২) মহাভাৰত (৩) পুৰাণ (৪) মহাকাব্য আৰু (৫) নাটক। (৬) চম্পূকাব্য, গীতিকাব্য (৭) ঐতিহাসিক কাব্য, লিপিকাব্য, কোষকাব্য আৰু পালিকাব্য। দ্বিতীয় খণ্ডত সাতটা অধ্যায় আছে - সেইসমূহ হ'ল (৮) গদ্যকাব্য (৯) গল্প সাহিত্য (১০) শতক কাব্য (১১) বিজ্ঞানভিত্তিক সাহিত্য (আয়ুর্বিদ্যা আৰু বাস্তুশাস্ত্র), (১২) বিজ্ঞানভিত্তিক সাহিত্য (জ্যোতির্বিদ্যা, গণিতবিদ্যা), (১৩) হিতোপদেশঃ (মিত্রলাভঃ) আৰু (১৪) সুভাষিতম্। এই পাঠ্যবিষয়টি পঢ়ি আপুনি সংস্কৃত সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীৰ বিষয়ে আভাস লাভ কৰিব লগতে সংস্কৃত সাহিত্যৰ নীতি মূলক কথাৰ কিছু সোৱাদ লব পাৰিব।

এই পাঠ্যবিষয়টি অধ্যয়ন কৰোঁতে মূল পাঠৰ লগে লগে সোঁ তথা বাওঁফালে কিছুমান আয়তাকাৰ বাকচ লক্ষ্য কৰিব। এইবোৰে মূল পাঠত উল্লেখ থকা দৰকাৰী ধাৰণাসমূহ সৰল অর্থত বুজি পোৱাত সহায় কৰিব। **'জানি থোৱা ভাল'** বাকচবোৰত মূল পাঠৰ সৈতে জড়িত কিছু গুৰুত্বপূর্ণ তথ্যৰ সম্ভেদ আছে। আকৌ, প্রতিটো শাখাৰ অধ্যয়নৰ অন্তত **'অগ্রগতি নিৰীক্ষণ'** যোগে আগবঢ়োৱা প্রশ্নাৱলীয়ে অধ্যয়নৰ অগ্রগতি সম্পর্কে স্বপৰীক্ষণৰ সুবিধা প্রদান কৰিব। অধ্যয়নৰ লগে লগে উক্ত প্রশ্নাৱলীৰ উত্তৰসমূহ লিখি শেষত দিয়া **'অগ্রগতিৰ খতিয়ান'**ৰ সৈতে ৰিজাই চোৱাটো অধিক লাভদায়ক হ'ব। অধ্যায়টিত আলোচিত বিভিন্ন ধাৰণাসমূহৰ বিষয়ে বিস্তৃত অধ্যয়নৰ বাবে **'অধিক জানিবলৈ'** শিতানত উল্লেখ থকা গ্রন্থসমূহ সাৰথিস্বৰূপ। অধ্যায়বোৰৰ শেষত কেইটিমান **আৰ্হি প্রশ্ন** তুলি দিয়া হৈছে। শেষৰ অধ্যায়টিৰ পাছত কেইখনমান 'প্রসঙ্গ পুথি'ৰ নাম উল্লেখ কৰা হৈছে। সেই কেইখন পুথিৰ সহায়েৰেই মূলতঃ এই পাঠ্যবিষয়ত উল্লেখ থকা অধ্যায়সমূহ প্রস্তুত কৰা হৈছে। আপুনি বিশদভাৱে কোনো বিষয় জানিবলৈ হ'লে সেই কেইখন অধ্যয়ন কৰিব পাৰিব।

খণ্ড পৰিচয় ১ ঃ সংস্কৃত সাহিত্যৰ ইতিহাস আৰু নীতি শিক্ষামূলক কথা

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ে আগবঢ়োৱা যান্মাসিক পদ্ধতিৰ স্নাতক পাঠ্যক্রমৰ প্রধান আৰু ঐচ্ছিক সংস্কৃত বিষয়ৰ প্রথম পাঠ্য বিষয়ৰ প্রথম খণ্ডৰ বাবে এই পাঠখিনি প্রস্তুত কৰা হৈছে। এই খণ্ডটিত সাতটা অধ্যায় থাকিব। পাঠ্যবিষয়টিৰ প্রথম খণ্ডৰ অধ্যায়সমূহক এনেদৰে নামকৰণ কৰা হৈছে-

(১) ৰামায়ণ

(২) মহাভাৰত

(৩) পুৰাণ

(৪) মহাকাব্য

(৫) নাটক।

(৬) চম্পূকাব্য আৰু গীতি কাব্য আৰু

(৭) ঐতিহাসিক কাব্য, লিপিকাব্য, কোষকাব্য আৰু পালিকাব্য।

প্রথম খণ্ডৰ প্রথম অধ্যায়ত ৰামায়ণৰ ৰচনাকাল, ৰামায়ণৰ বিষয়বস্তু আদি বিষয় আলোচনা কৰা হৈছে। দ্বিতীয় অধ্যায়ত মহাভাৰতৰ ক্রমবিকাশ, মহাভাৰতৰ বিষয়বস্তু আলোচিত হৈছে। তৃতীয় অধ্যায়ত পুৰাণৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব। চতুর্থ অধ্যায়ত প্রাক্-কালিদাসৰ যুগৰ মহাকৰি আৰু মহাকাব্য, কালিদাস আৰু কালিদাসৰ যুগৰ মহাকবি আৰু মহাকাব্য, কালিদাসোত্তৰ যুগৰ মহাকবি আৰু মহাকাব্যৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে। পঞ্চম অধ্যায়ত নাটকৰ উৎপত্তি, নাটকৰ বিকাশ, কালিদাসৰ পূর্বৰ যুগৰ নাটক, কালিদাসৰ যুগৰ নাটক আৰু কালিদাসোত্তৰ যুগৰ নাটকৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে। ষষ্ঠ অধ্যায়ত চম্পূকাব্য আৰু গীতিকাব্যৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে তথা সপ্তম অধ্যায়ত ঐতিহাসিক কাব্য, লিপিকাব্য, কোষকাব্য আৰু পালিকাব্যৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে।

এই খণ্ডটি অধ্যয়ন কৰোতে মূল পাঠৰ লগে লগে সোঁ তথা বাওঁফালে কিছুমান আয়তাকাৰ বাকচ লক্ষ্য কৰিব। এইবোৰে মূল পাঠত উল্লেখ থকা দৰকাৰী ধাৰণাসমূহ সৰল অর্থত বুজি পোৱাত সহায় কৰিব। **'জানি থোৱা ভাল'** বাকচবোৰত মূল পাঠৰ সৈতে জড়িত কিছু গুৰুত্বপূর্ণ তথ্যৰ সম্ভেদ আছে। আকৌ, প্রতিটো শাখাৰ অধ্যয়নৰ অন্তত **'অগ্রগতি নিৰীক্ষণ'** যোগে আগবঢ়োৱা প্রশ্নাৱলীয়ে অধ্যয়নৰ অগ্রগতি সম্পর্কে স্বপৰীক্ষণৰ সুবিধা প্রদান কৰিব। অধ্যয়নৰ লগে লগে উক্ত প্রশ্নাৱলীৰ উত্তৰসমূহ লিখি শেষত দিয়া **'অগ্রগতিৰ খতিয়ান'**ৰ সৈতে ৰিজাই চোৱাটো অধিক লাভদায়ক হ'ব। অধ্যায়টিত আলোচিত বিভিন্ন ধাৰণাসমূহৰ বিষয়ে বিস্তৃত অধ্যয়নৰ বাবে **'অধিক জানিবলৈ'** শিতানত উল্লেখ থকা গ্রন্থসমূহ সাৰথিস্বৰূপ। অধ্যায়বোৰৰ শেষত কেইটিমান **আৰ্হি প্রশ্ন** তুলি দিয়া হৈছে।

বিষয়সূচী

পৃষ্ঠা নং

অধ্যায় ১ ঃ **ৰামায়ণ** **৭-১৫**

ৰামায়ণৰ ৰচনা কাল, ৰামায়ণৰ বিষয়বস্তু, ৰামায়ণৰ প্রভাৱ, ৰামায়ণৰ বিকাশ, ৰামায়ণৰ মহত্ব, ৰামায়ণৰ সামাজিক চিত্রণ।

অধ্যায় ২ ঃ **মহাভাৰত** **১৬-২৩**

মহাভাৰতৰ ক্রমবিকাশ, মহাভাৰতৰ বিষয়বস্তু, মহাভাৰতৰ ৰচনাকাল, মহাভাৰতৰ প্রভাৱ, ৰামায়ণ আৰু মহাভাৰতৰ তুলনা।

অধ্যায় ৩ ঃ **পুৰাণ** **২৪-৩৫**

পুৰাণ শব্দৰ অর্থ আৰু উৎস, পুৰাণৰ ৰচক আৰু কাল, পুৰাণৰ বিষয়বস্তু আৰু বৈশিষ্ট্য, মহাপুৰাণ আৰু উপপুৰাণৰ সংখ্যা ঃ বিভিন্ন মহাপুৰাণৰ বর্ণনা, পুৰাণৰ প্রভাৱ।

অধ্যায় ৪ ঃ **মহাকাব্য** **৩৬-৫১**

প্রাক্-কালিদাসৰ যুগৰ মহাকবি আৰু মহাকাব্য, বুদ্ধ চৰিত, সৌন্দৰানন্দ, কালিদাস আৰু কালিদাসৰ যুগৰ মহাকবি আৰু মহাকাব্য, কুমাৰসম্ভৱম্, ৰঘুবংশম্, সেতুবন্ধম্, জানকীহৰণম্, কালিদাসোত্তৰ যুগৰ মহাকবি আৰু মহাকাব্য, কিৰাতার্জুনীয়ম্, ৰাৱণবধম্, শিশুপালবধম্, নৈষধচৰিতম্।

অধ্যায় ৫ ঃ **নাটক** **৫২-৬৩**

নাটকৰ উৎপত্তি, নাটকৰ বিকাশ, কালিদাসৰ পূর্বৰ যুগৰ নাটক, কালিদাসৰ যুগৰ নাটক, কালিদাসোত্তৰ যুগৰ নাটক।

অধ্যায় ৬ ঃ **চম্পূকাব্য আৰু গীতিকাব্য** **৬৪-৭৭**

চম্পূকাব্য ঃ চম্পূকাব্যৰ উৎস, চম্পূকাব্যৰ বৈশিষ্ট্য, বিভিন্ন চম্পূকাব্যৰ উল্লেখ, গীতিকাব্য, গীতিকাব্যৰ উৎস, গীতিকাব্যৰ ভাগসমূহ, বিভিন্ন গীতিকাব্যৰ উল্লেখ।

অধ্যায় ৭ ঃ **ঐতিহাসিক কাব্য, লিপিকাব্য, কোষকাব্য আৰু পালিকাব্য** **৭৮-৮৬**

ঐতিহাসিক কাব্য আৰু ইয়াৰ উৎস, বিভিন্ন ঐতিহাসিক কাব্যৰ উল্লেখ, লিপি কাব্য আৰু বিভিন্ন লিপি কাব্যৰ উল্লেখ, কোষকাব্য আৰু বিভিন্ন কোষকাব্যৰ উল্লেখ, পালিকাব্য আৰু ইয়াৰ উল্লেখ।

Blank